

The Change in Political Movement in Thai Politics: A Case Study of the People's Alliance for Democracy (PAD) and the People's Democratic Reform Committee (PDRC) (B.C. 2005-2014)

Yuttaporn Issarachai

Doctoral Student, Political Science Program in Political Economy and Governance
Burapha University

Received: September 8, 2017

Accepted: October 25, 2017

Abstract

The political movements in Thailand from 2005-2014 have raised the question whether the existing theory on social movements is still valid and applicable to the Thai society. This research aimed to examine the movements of the People's Alliance for Democracy (PAD) and the People's Democratic Reform Committee (PDRC) during 2005-2014. Purposive sampling was used to select key informants. The author conducted in-depth interviews with respondents and employed documentary research for further analysis. The author also analyzed data from historical and structural contexts, as well as from the social networks.

The study found that various political, economic, and social conditions shaped the formation of political ideology of the two political groups to be that of nationalist-conservative, leading to their political will, organizations, and strategies in their movements. External factors that shaped the formation of these political movements included: political crises under the administrations of Thaksin Shinawatra, Somchai Wongsawat, and Yingluck Shinawatra; and the roles of Thai political and economic powers, e.g., political elites, military, judicial system, bureaucracy, economic elites, and people organizations, all of which assembled under the structure of "family network culture." The political movements led by the two political groups had led to their negation of representative democracy, and also linked to the "deep state." Consequences of their movements included the 2006 coup, the removals of two prime ministers in 2008, and the 2014 coup. PAD and PDRC's rejection of representative democracy have undermined the strength of people-based politics and weakened citizens' basic rights and freedom in the long term.

Keywords: political movement, Thai politics, People's Alliance for Democracy (PAD), People's Democratic Reform Committee (PDRC)

ความเปลี่ยนแปลงของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเมืองไทย: กรณีศึกษากลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) (พ.ศ. 2548-2557)

ยุทธพร อิศรชัย

นิสิตปริญญาเอก คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ
มหาวิทยาลัยบูรพา

ได้รับบทความ: 8 กันยายน 2560

ตอบรับตีพิมพ์: 25 ตุลาคม 2560

บทคัดย่อ

การเคลื่อนไหวทางการเมือง ช่วง พ.ศ.2548 – 2557 ได้เกิดคำถามว่า ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่ การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเมืองไทยจากเรื่องราวของกลุ่มพันธมิตรฯ กับกลุ่ม กปปส. ช่วง พ.ศ. 2548-2557 โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง และสัมภาษณ์เชิงลึกโดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การการตีความพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้าง และการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม

ผลการศึกษาพบว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ช่วง พ.ศ. 2548 - 2557 เกิดจากเงื่อนไขเชิงสาเหตุทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้เกิดการสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองชาตินิยมแบบอนุรักษนิยมความเป็นไทย นำไปสู่เจตจำนงทางการเมือง การจัดโครงสร้างองค์กร ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว โดยมีวิกฤตการณ์สมัยรัฐบาลทักษิณ รัฐบาลสมชาย และรัฐบาลยิ่งลักษณ์ พร้อมเงื่อนไขสอดแทรกจากกลุ่มอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ ได้แก่ ขนชั้นนำ กองทัพ ตุลาการภิวัตน์ ระบบราชการ กลุ่มทุนดั้งเดิม เครือข่ายภาคประชาชน ภายใต้โครงสร้างสังคมวัฒนธรรมแบบเครือข่ายครอบครัว ก่อให้เกิดการปฏิเสธระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน โดยถูกเชื่อมโยงกับสภาวะรัฐไร้หลักในสังคมไทยนำไปสู่การเปลี่ยนการเมือง โดยการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 การถอดถอนนายกรัฐมนตรีใน พ.ศ. 2551 และการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งได้ทำลายความเข้มแข็งของการเมืองภาคประชาชน หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระยะยาว

คำสำคัญ: ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง, การเมืองไทย, กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย, กลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.)

บทนำ

การเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองในทศวรรษแห่งความขัดแย้งทางการเมืองไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2548 – 2557 สะท้อนให้เห็นถึงการปรากฏขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในบริบทสังคมการเมืองไทยที่ชัดเจนครั้งสำคัญ ถือได้ว่าเป็นจุดอำนาจใหม่ทางการเมือง ที่ทำหน้าที่ท้าทาย/ตรวจสอบ/ถ่วงดุลอำนาจของประชาธิปไตยระบอบรัฐธรรมนูญแบบตัวแทน การชุมนุมทางการเมืองนับเป็นการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างหนึ่ง ซึ่งมีได้เข้ามาทดแทนประชาธิปไตยระบอบรัฐสภา แต่เข้ามาเสริมระบอบประชาธิปไตยไทยในภาพรวมให้แข็งแกร่งขึ้น จากเดิมที่โครงสร้างอำนาจทางการเมืองแบ่งแยกออกเป็นอำนาจ 3 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ แต่บทบาทที่เพิ่มขึ้นของพลังขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองส่งผลให้ระบอบการเมืองไทยเคลื่อนตัวเข้าสู่มิติใหม่ทางการเมือง นั่นคือ การที่ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเข้าไปถ่วงดุลอำนาจกับอำนาจสามฝ่ายข้างต้น เป็นเสมือนขั้วอำนาจที่สี่เพิ่มเข้ามา

อย่างไรก็ตาม ได้เกิดข้อถกเถียงว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมการเมืองไทยช่วงเวลาดังกล่าว ไม่ได้มีลักษณะของความเป็นประชาสังคม (civil society) เพียงเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบของประชาสังคมต่อประชาธิปไตย หรือการแสดงออกของประชาสังคมแบบอนารยสังคม (uncivil society) ซึ่งต่อต้านประชาธิปไตยหรืออาจสร้างความอันตรายแก่ประชาธิปไตยได้ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2554) ด้วยการใช้ความรุนแรงหรือวิธีการที่ไม่เป็นอารยะ (uncivil) ซึ่งเคลื่อนไหวในรูปแบบและแนวทางที่เป็นปฏิปักษ์กับระบอบประชาธิปไตย แนวคิดเรื่องอนารยสังคมนี้เป็นการโต้กลับแนวคิดที่เชิดชูบทบาทของประชาสังคมในการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตย แนวคิดอนารยสังคมอธิบายว่าประชาสังคมไม่ได้เป็นคุณกับประชาธิปไตยเสมอไปและอาจเป็นโทษเสียด้วยซ้ำ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ประชาชนหรือผู้คนที่มารวมตัวเป็นประชาสังคมนั้นเป็นได้ทั้งวีรบุรุษ (heroes) และผู้ร้าย (villains) ของระบอบประชาธิปไตย (ธิติ บัวคำศรี, 2556)

ปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ในช่วง พ.ศ. 2548-2557 มีการกล่าวว่าเป็นปรากฏการณ์ที่การเมืองภาคประชาชนในประเทศไทยได้พัฒนาถึงขีดสุดคือการไม่ยอมรับและปฏิเสธประชาธิปไตยในระบอบตัวแทน ก่อให้เกิดความย้อนแย้งกับทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชนที่มองว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชนจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อความสำเร็จในกระบวนการมีส่วนร่วมของระบอบประชาธิปไตย ปรากฏการณ์ความขัดแย้งในสังคมการเมืองไทยทำให้เกิดคำถามอย่างกว้างขวางว่า “ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่ ?”

โจ โฟว์แรคเคอร์ (Joe Foweraker) กล่าวว่า ทฤษฎีถูกกำหนดโดยสภาพของสังคมและบริบททางประวัติศาสตร์ของแต่ละท้องที่และภูมิภาค (Foweraker, 1995: 2 ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2542) หรืออีกนัยหนึ่งดังที่ โรเบอร์ต้า การ์เนอร์ (Roberta Garner) กล่าวว่า เนื้อหาทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจะต้องได้มาจากเรื่องราวของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เกิดขึ้นจริงนั่นเอง (Garner in Garner & Tenuto, 1997 ใน ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2542) สอดคล้องกับที่ ผาสุก พงษ์ไพจิตร อธิบายว่า ประสบการณ์ของลาตินอเมริกาชี้ว่าระบอบประชาธิปไตยมีได้นำไปสู่ความคาดหวังของชนชั้นกลาง สิ่งที่คาดหวังไว้ล้วนเป็นภาพมายา กรณีของไทยในช่วงทศวรรษแห่งความขัดแย้งทางการเมืองจะสอดคล้องกับประสบการณ์ที่ลาตินอเมริกา กล่าวคือ ชนชั้นกลางไทยส่วนมากพบว่าหลังจากที่ได้พยายามสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นมาได้แล้ว ผู้คนก็ยังมีอาจมีส่วน

ร่วมในขบวนการทางการเมืองอย่างสมบูรณ์ รัฐบาลไทยยังคงองค์ประกอบของรัฐบาลอำนาจนิยมไว้อย่างเหนียวแน่น ยิ่งเมื่อได้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และมีระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ก็ยิ่งแหลมคมในกระบวนการของการควบคุมประชาชน รัฐบาลไทยยอมตอยู่ภายใต้อิทธิพลของตลาดเสรี และกระบวนการโลกาภิวัตน์ ในกระบวนการนั้นรัฐก็ปฏิเสธที่จะจรรโลงความเสมอภาคและเสรีภาพของคนส่วนใหญ่ของประเทศ อย่างไรก็ตาม ทั้งที่ลาตินอเมริกา ประเทศโลกที่สามอื่น ๆ และไทย ขบวนการเพื่อสิทธิเรื่องการทำมาหากิน หรือแม้แต่เรื่องสิทธิมนุษยชนของคนระดับล่างเป็นประเด็นที่นำไปสู่ขบวนการ หรือเป็นประเด็นที่ต้องเคลื่อนไหว ซึ่งมีความสำคัญพอ ๆ กันหรืออาจจะมากกว่าประเด็นเรื่องการก่อตั้งระบอบประชาธิปไตยเสียอีก (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2542: 15)

วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเมืองไทยจากเรื่องราวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) กับกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2548 - 2557 ที่มีความสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยจากเรื่องราวของขบวนการเคลื่อนไหวร่วมสมัยเหล่านี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หากพิจารณางานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีการศึกษาที่น่าสนใจ เช่น อัสมา หวังกุลหล้า ศึกษาเรื่อง “บทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยภายใต้ระบอบทักษิณ” พบว่า (1) ความขัดแย้งในเรื่อง “ผลประโยชน์” ของกลุ่มคนผู้ซึ่งไม่ได้รับผลประโยชน์จากการบริหารงานของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้คนกลุ่มนี้รวมตัวกันเป็นขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (2) การเคลื่อนไหวทางการเมืองของขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีแนวโน้มเป็นการเคลื่อนไหวของชนชั้นกลาง เป็นการทำแนวร่วมระหว่างชนชั้นที่สำคัญ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นนายทุนนอกเครือข่ายทักษิณที่ถูกลดความสำคัญลงและสูญเสียผลประโยชน์จากระบอบทักษิณ กับกลุ่มองค์กรภาคประชาชน องค์กรสาธารณะประโยชน์ (NGOs) และเครือข่ายต่าง ๆ ลักษณะการเคลื่อนไหวของขบวนการมีแนวโน้มเป็นการเคลื่อนไหวของชนชั้นกลางเนื่องจาก “อำนาจนา” ในการเคลื่อนไหวโน้มเอียงไปทางแกนนำของชนชั้นกลาง และ “แนวทางการเคลื่อนไหว” โน้มเอียงไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อชนชั้นกลาง (อัสมา หวังกุลหล้า, 2553) ศาสตรินทร์ ต้นสุน ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. ด้วยแนวคิดพื้นที่สาธารณะและภาคประชาสังคม” ผู้ชุมนุมกับ กปปส. คือ ชนชั้นกลางมีการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางค่อนข้างดี และสาเหตุหลักที่เข้าร่วมชุมนุมกับ กปปส. เนื่องจากไม่พึงพอใจกับรัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว และผู้ชุมนุมเชื่อมั่นว่าการเคลื่อนไหวของพวกเขาเป็นคือ ภาคประชาสังคม การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองกับ กปปส. ผู้เข้าร่วมชุมนุมกับ กปปส. รู้ดีกว่าตนถูกละเมิด คุกคาม การดำเนินชีวิตภายในโลกชีวิตของตนจากระบบที่ถูกสร้างขึ้น ในที่นี้คือระบบการบริหารจัดการทางการเมืองของรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

ที่ถูกมองว่าเป็นตัวแทนของระบอบทักษิณที่พยายามครอบงำ ควบคุมและเข้ามามีบทบาททำลายวิถีการดำเนินชีวิตของพวกผู้ชุมนุม กปปส. พื้นที่โลกชีวิตของพวกเขาก็ถูกคุกคามอย่างหนัก และสำหรับบางเส้นสุดท้ายที่ผลักดันให้ผู้คนจำนวนมากออกมาต่อต้านการกระทำของรัฐบาลชุดนี้ก็คือการเร่งผลักดัน (ร่าง) พ.ร.บ.นิรโทษกรรม ฉบับสุดซอยเพื่อนิรโทษกรรมให้แก่ทุกฝ่าย (ศาสตรินทร์ ต้นสน, 2558: 82-96) เป็นต้น

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้กรอบแนวคิดว่า หลังเหตุการณ์ทางการเมืองนับตั้งแต่ พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ส่งผลให้ “โครงสร้างสังคมการเมืองบิดเบี้ยว” ขอนำวิกฤตในทางกลับกันคือกลไกหรือสถาบันและกระบวนการทางการเมืองที่สังคมเลือกใช้เพื่อส่งอิทธิพลต่อรัฐ เช่น พรรคการเมือง การเลือกตั้ง รัฐสภา รัฐบาล สถาบันตุลาการและองค์กรอิสระ ก็โน้มไปในทางลบมากขึ้นด้วย หลายปีหลังนี้กลุ่มพลังการเมืองไม่ว่าจะเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่าง ๆ มีความโน้มเอียงที่จะขยับปรับเปลี่ยนจากช่องทางถูกกฎหมายหรือการใช้อำนาจผ่านกลไกหรือสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไปใช้เส้นสายอุปถัมภ์ไม่เป็นทางการ วิธีการผิดกฎหมาย “การใช้ความรุนแรงทางการเมือง” เพื่อกดดันให้รัฐยอมตามความเรียกร้องต้องการของตน ทำให้กระบวนการทางการเมืองในรัฐสภาถูกใช้น้อยกว่าการเมืองบนท้องถนน ส่งผลให้ “อำนาจมวลชนมีความพยายามในการเข้าสู่อำนาจรัฐมากยิ่งขึ้น” มาสู่สถานะที่เป็นการเมืองแบบ “*มวลดชนาธิปไตย*”

ระเบียบวิธีวิจัย

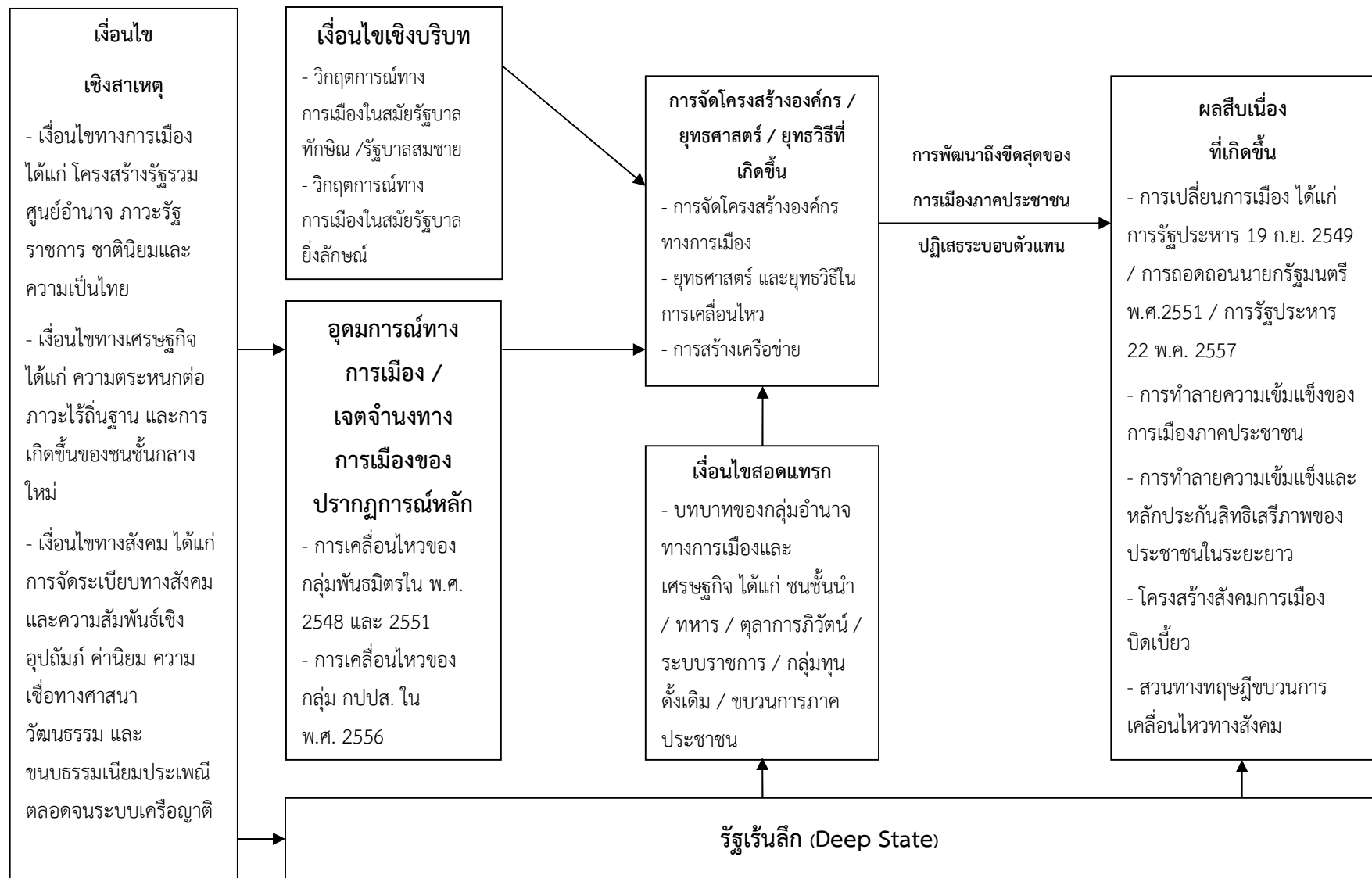
การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก ประชากรในการศึกษานี้ คือ กลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2548-2557 ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ควบคู่กับการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ด้วย โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบ คือ *การศึกษาเอกสาร และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก* การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ใช้การตีความข้อมูลภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้างและการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis) โดยอาศัยวิธีการพรรณนาและวิเคราะห์ (Descriptive Analysis Methods) ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ

ผลการศึกษา

การเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ในช่วง พ.ศ. 2548-2557 เป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) ที่สามารถใช้อธิบายขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองของไทย ซึ่งต่างจากทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในระดับสากล นับตั้งแต่ เงื่อนไขเชิงสาเหตุทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่ก่อให้เกิดการก่อร่างสร้างตัวของอุดมการณ์ทางการเมืองที่นำไปสู่เจตจำนงทางการเมือง การจัดโครงสร้างองค์กร ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ในช่วง พ.ศ. 2548-2557 โดยมีเงื่อนไขเชิงบริบท ได้แก่ วิกฤตการณ์ทางการเมืองในสมัยรัฐบาลทักษิณ รัฐบาลสมชาย และสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ พร้อมทั้งมีเงื่อนไขสอดแทรกจากบทบาทของกลุ่มอำนาจทางการเมือง

และเศรษฐกิจ ได้แก่ ชนชั้นนำ กองทัพ ตุลาการภิวัตน์ ระบบราชการ กลุ่มทุนดั้งเดิม เครือข่ายภาคประชาชน ภายใต้โครงสร้าง “สังคมวัฒนธรรมแบบเครือข่ายครอบครัว” (family network culture) จนมีการกล่าวว่า การเมืองภาคประชาชนของไทยได้พัฒนาถึงขีดสุด คือ การไม่ยอมรับและปฏิเสธระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ปราบปรามการตั้งคำถามเกิดขึ้นโดยถูกเชื่อมโยงกับสภาวะรัฐเร้นลึก (Deep State) ในสังคมไทย ก่อให้เกิดผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นทั้งการเปลี่ยนการเมือง ได้แก่ การรัฐประหารวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 การถอดถอนนายกรัฐมนตรีใน พ.ศ.2551 และการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ.2557 รวมทั้งการทำลายความเข้มแข็งอย่างแท้จริงของการเมืองภาคประชาชน การทำลายความเข้มแข็งและหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างสังคมการเมืองบิดเบี้ยว และสวนทางทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในระดับสากล ซึ่งสามารถอธิบายข้อค้นพบจากการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการสังเคราะห์ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเมืองไทย

ภาพที่ 1 แสดงทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเมืองไทยช่วง พ.ศ. 2548-2557

จากภาพที่ 1 การเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2548 - 2557 ในส่วนของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. สะท้อนให้เห็นว่า การเมืองภาคประชาชนในสังคมการเมืองไทยได้พัฒนาถึงขีดสุดขนาดที่ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการเมืองในระบบตัวแทน ปรากฏการณ์นี้เกิดจากอุดมการณ์และเจตจำนงค์ในการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ ใน พ.ศ. 2548 และ 2551 รวมทั้งกลุ่ม กปปส. ใน พ.ศ. 2556 ที่เป็นเชื่อมโยงแนวคิดในการตรวจสอบ ป้องกัน และปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความเป็นสมัยใหม่หรือมีความทันสมัยทางการเมือง (political modernization) เข้ากับอุดมการณ์ทางการเมืองที่ชนชั้นกลางซึ่งเป็นฐานมวลชนสำคัญของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. รับเอามาในอดีต โดยเฉพาะในยุคเผด็จการ ช่วงทศวรรษ 2500 หรือยุคกึ่งประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยครึ่งใบ ช่วงทศวรรษ 2523 นั่นคืออุดมการณ์ชาตินิยมแบบอนุรักษนิยมความเป็นไทย แม้ว่าเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนซึ่งมีอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ก้าวหน้าจะเป็นแกนหลักสำคัญในการก่อตั้งกลุ่มพันธมิตรฯ แต่ในเวลาต่อมาชนชั้นกลางกลับมามีบทบาทและอิทธิพลในการกำหนดอุดมการณ์และทิศทางการเคลื่อนไหวมากกว่า และชนชั้นกลางกลุ่มนี้ได้เชื่อมโยงกับพรรคประชาธิปัตย์ในการก่อตัวของกลุ่ม กปปส. ในเวลาต่อมา สอดคล้องกับที่ อัสมา หวังกุลลา (2553) ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะการเคลื่อนไหวของขบวนการมีแนวโน้มเป็นการเคลื่อนไหวของชนชั้นกลางเนื่องจาก “อำนาจนา” ในการเคลื่อนไหวโน้มเอียงไปทางแกนนำของชนชั้นกลาง และ “แนวทางการเคลื่อนไหว” โน้มเอียงไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อชนชั้นกลาง

อุดมการณ์ทางการเมืองดังกล่าวจึงได้ก่อให้เกิดเจตจำนงทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. เป็น 3 ช่วง กล่าวคือ 1) เจตจำนงของกลุ่มพันธมิตรฯ ในการขับไล่รัฐบาลทักษิณ พ.ศ. 2548 - 2549 2) เจตจำนงของกลุ่มพันธมิตรฯ ในการขับไล่รัฐบาลสมชาย ระบุว่าทักษิณ และเสนอแนวคิด “การเมืองใหม่” พ.ศ. 2551 3) เจตจำนงของกลุ่ม กปปส. ในการขับไล่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ระบุว่าทักษิณ และการ “ปฏิรูป” โดยการจัดตั้ง “สภาประชาชน” พ.ศ. 2556 อย่างไรก็ตาม แม้เจตจำนงทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. จะมุ่งไปที่การขับไล่ระบอบทักษิณ แต่หากพิจารณาข้อเสนอต่าง ๆ เช่น การเมืองใหม่ การปฏิรูปโดยสภาประชาชนจะพบว่าข้อเสนอดังกล่าวสะท้อนให้เห็นเจตจำนงทางการเมืองที่มีลักษณะการเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองไปสู่การเมืองแบบกึ่งประชาธิปไตย

อุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ที่มีลักษณะชาตินิยมแบบอนุรักษนิยมความเป็นไทย และมีเจตจำนงในการเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองไปสู่การเมืองแบบกึ่งประชาธิปไตย มีฐานมาจากเงื่อนไขเชิงสาเหตุที่สำคัญ กล่าวคือ เงื่อนไขทางการเมือง ได้แก่ โครงสร้างรัฐรวมศูนย์อำนาจ ภาวะรัฐราชการชาตินิยมและความเป็นไทย เงื่อนไขทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความตระหนกต่อภาวะไร้ถิ่นฐาน และการเกิดขึ้นของชนชั้นกลางใหม่ และเงื่อนไขทางสังคม ได้แก่ การจัดระเบียบทางสังคมและความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ค่านิยม ความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนระบบเครือญาติ เงื่อนไขเชิงสาเหตุเหล่านี้ก่อให้เกิดอุดมการณ์และเจตจำนงทางการเมืองในการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ในช่วง พ.ศ. 2548 - 2557

การจัดโครงสร้างองค์กรทางการเมือง ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. จึงได้รับอิทธิพลจากอุดมการณ์และเจตจำนงทางการเมืองของชนชั้นกลางซึ่งเป็นฐานมวลชนเป็นหลัก

ผสานกับองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน และนักการเมืองพรรคประชาธิปัตย์ ภายใต้โอกาสทางการเมือง หรือ “วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ถูกประดิษฐ์สร้างขึ้น” สมัยรัฐบาลทักษิณ รัฐบาลสมชาย และรัฐบาลยิ่งลักษณ์ โดยใช้การเมืองแบบเครือข่ายร่วมกับกลุ่มอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจเดิม ได้แก่ ขนชั้นนำ ทหาร ตุลาการภักดีตน ระบบราชการ กลุ่มทุนดั้งเดิม และขบวนการภาคประชาชน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสอดแทรกที่สำคัญต่อความสำเร็จในการตอบสนองต่อเจตจำนงในการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. และสะท้อนให้เห็นว่า “วัฒนธรรมแบบเครือข่ายครอบครัว” (family network culture) ของสังคมไทยสนับสนุนให้สถาบันพระมหากษัตริย์ รวมทั้งองค์กร องค์กรอิสระ หรือแม้แต่ทหารและศาล เข้ามาตรวจสอบถ่วงดุลนักการเมือง

ความสำเร็จของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองภาคประชาชนในช่วง พ.ศ.2548-2557 สะท้อนให้เห็นได้จาก การพัฒนาถึงขีดสุดของการเมืองภาคประชาชนที่ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับการเมืองแบบตัวแทน หรือประชาธิปไตยแบบตัวแทน จนนำไปสู่ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้น ทั้งในแง่การเปลี่ยนการเมือง ได้แก่ การรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 การถอดถอนนายกรัฐมนตรีใน พ.ศ. 2551 และการรัฐประหารเมื่อ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 แต่ในอีกด้านหนึ่งการพัฒนาจนถึงขีดสุดของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและการเมืองภาคประชาชนนี้ กลับกลายเป็นการทำลายความเข้มแข็งของการเมืองภาคประชาชนเสียเอง เนื่องจากอุดมการณ์ เจตจำนง ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว มีทิศทางไปในทางทำลายความเข้มแข็งและหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างสังคมการเมืองบิดเบี้ยว เป็นปรากฏการณ์ที่สวนทางทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบตะวันตก

การอภิปรายผล

ปรากฏการณ์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีลักษณะผิดแผกแตกต่างไปจากแนวคิด ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบตะวันตก เนื่องจากผลจากการที่สังคมการเมืองไทยมีลักษณะโครงสร้างรัฐเป็นแบบ “รัฐคู่ขนาน” (parallel state) หรือ “รัฐเร้นลึก” (deep state) ที่อำนาจแฝงของระบบราชการและชนชั้นนำแนวจารีตยังคงมีบทบาทและอิทธิพลคู่ขนานซ่อนเร้นลึกอยู่ในสังคมการเมืองแบบสมัยใหม่ในระบอบประชาธิปไตย รัฐเร้นลึกจึงประสงค์จะดัดแปลงโลกรวมทั้งประชาธิปไตย ให้เป็นไปตามชุดความคิดที่ตัวเองยึดถือและสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเอง ในลักษณะระบอบการปกครองที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ หรือที่มักจะเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ”

การเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองช่วง พ.ศ.2548-2557 ที่มีอุดมการณ์ เจตจำนง ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ที่เกษียร เตชะพีระ เรียกว่า “ขบวนการมวลชนรอยัลลิสต์” (เกษียร เตชะพีระ, 2559: 26) สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการสร้างประชาธิปไตยที่มีความเข้มแข็งเป็นหนึ่งเดียว หรือประชาธิปไตยที่ยั่งยืน (consolidated democracy) ในสังคมการเมืองไทย

ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองช่วง พ.ศ.2548-2557 ปฏิเสธและลดทอนความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย เพราะรากฐานสำคัญจากปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาประชาธิปไตยที่ตั้งมั่น (consolidated democracy) ในสังคมการเมืองไทย

ปัญหาและอุปสรรคทางด้านแนวคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในสังคมไทย สืบเนื่องมาจากการปะทะกันของสองแนวความคิด คือการให้คุณค่าประชาธิปไตยแบบตะวันตก ประชาธิปไตยสากลในฐานะที่

เป็น “ประชาธิปไตยที่ถูกต้องแท้จริงที่สุด” กับการมองประชาธิปไตยในแบบเฉพาะที่รู้จักกันในนาม “ประชาธิปไตยแบบไทย” เนื่องจากประชาธิปไตยไม่ใช่สถาบันการเมืองแบบตะวันตกสถาบันแรกที่ได้รับการสถาปนาขึ้นในสังคมการเมืองไทย อีกทั้งยังไม่ปรากฏในเรื่องปรัชญา แนวความคิดและหลักการขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ทำให้สถาบันทางการเมืองที่สำคัญไม่สามารถยกระดับและพัฒนาตัวเองไปสู่ความเป็นสถาบันทางการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้ ประชาธิปไตยในระบอบตัวแทนจึงเป็นสิ่งที่ถูกตั้งคำถามและท้าทายจากการเมืองภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง ภายใต้โครงสร้างของระบบอุปถัมภ์ที่ได้ฝังรากลึกลงในสังคมการเมืองไทย สืบเนื่องมาจากมรดกทางประวัติศาสตร์จากระบบไพร่ ระบบขุนนาง ระบบศักดินาหรือระบบเจ้าขุนมูลนาย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสร้างและกำเนิดของวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เน้นไปยังเรื่องของสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน (พิศาล มุกดารัตน์, 2554)

ปัญหาและอุปสรรคทางด้านแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง

ข้อโต้เถียงและความขัดแย้งระหว่างรูปแบบ “ประชาธิปไตยสากล” กับ “ประชาธิปไตยแบบไทย ๆ” ยังปรากฏออกมาว่า ประชาธิปไตยของไทยจะต้องไม่ใช่ประชาธิปไตยที่ลอกเลียนหรือสั่งนำเข้ามาจากต่างประเทศ หากต้องมีรากเหง้าอยู่ที่วัฒนธรรมและลักษณะสังคมของไทยด้วย แต่ปัญหาก็คือประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสร้างขึ้นโดยอาศัยแต่ความคิดเดิมของสังคมไทย เพราะสังคมไทยแต่ดั้งเดิมนั้นมีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งมีหมู่บ้านชนบทเป็นแกนกลางของชีวิต และชาวไร่ชาวนาเองก็ยังคงอยู่ภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์ของระบบอุปถัมภ์อยู่ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2538 ใน พิศาล มุกดารัตน์, 2554) ทศนคดีดังกล่าวสามารถสังเกตได้จากวิถีคิดและการปฏิบัติของชนชั้นนำในอดีต เช่น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีความเห็นว่าประชาธิปไตยตะวันตกไม่เหมาะสมกับประเทศไทย เพราะฉะนั้นจึงมีความจำเป็นต้องสร้างประชาธิปไตยแบบไทย ๆ ขึ้นมา หรือจากทัศนะของหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่เปรียบเทียบประชาธิปไตยเหมือนกับต้นไม้ที่เจริญเติบโตขึ้นในโลกตะวันตก ไม่เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะนิสัยของคนไทย จนกระทั่งถึงการกระทำรัฐประหารในทุกครั้ง ก็ต้องมีข้ออ้างว่าทำเพื่อสร้างและรักษาระบอบประชาธิปไตย (ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2552 ใน พิศาล มุกดารัตน์, 2554) เป็นสิ่งที่ถูกปฏิบัติกันมาจนกลายเป็นธรรมเนียมทางการเมืองไปแล้ว อุดมการณ์ทางการเมืองเหล่านี้เป็นสิ่งที่ชนชั้นกลางซึ่งเป็นฐานมวลชนสำคัญของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. รับเอามาในอดีตไม่ว่าจะโดยรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม โดยเฉพาะในยุคเผด็จการ ช่วงทศวรรษ 2500 หรือยุคกึ่งประชาธิปไตย หรือประชาธิปไตยครึ่งใบ ช่วงทศวรรษ 2523 **ในลักษณะที่เป็นอุดมการณ์ชาตินิยมแบบอนุรักษนิยมความเป็นไทยซึ่งถูกผสมผสาน (assimilation) เข้ากับอุดมการณ์ประชาธิปไตย**

การถกเถียงถึงความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนในสังคมไทย นับตั้งแต่หลังการเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ พ.ศ.2540 และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ฯ พ.ศ. 2540 ซึ่งเปิดพื้นที่ให้แก่การเมืองภาคประชาชนอย่างกว้างขวางเป็นครั้งแรก ได้ส่งผลให้แนวคิดเรื่อง “การเมืองใหม่” ถูกพูดถึงอย่างเป็นทางการและสำคัญในสังคมไทย โดยเฉพาะเมื่อมีการขับไล่รัฐบาลทักษิณใน พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม หลักการสำคัญของการเมืองใหม่ (new politics) ตามแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของสังคมการเมืองตะวันตก มีความแตกต่างกับแนวคิดอารยะขัดขืนที่เป็นยุทธวิธีสำคัญของกลุ่มพันธมิตรฯ ใน พ.ศ. 2548 และแนวคิดการเมืองใหม่ของกลุ่มพันธมิตรฯ เสนอในการชุมนุมทางการเมืองเมื่อ พ.ศ. 2551

ดังนั้น การมีส่วนร่วมที่เน้นความเสมอภาคและความเป็นอิสระของประชาชน จะนำไปสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะที่เรียกว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง ขณะที่ข้อเรียกร้องของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. กลับ **“มีความโน้มเอียงไปในทางที่จะมุ่งลดทอนความชอบธรรมของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง”** เช่น ข้อเสนอเรื่องการเมืองใหม่ของกลุ่มพันธมิตรฯ ที่จะให้มีผู้แทนจากการสรรหาแต่งตั้งร้อยละ 70 และผู้แทนที่มาจากการเลือกตั้งร้อยละ 30 หรือข้อเสนอของกลุ่ม กปปส. เรื่องการปฏิรูปโดยสภาประชาชนซึ่งจะมาจากการเลือกตั้งในกลุ่มสาขาวิชาชีพ 300 คน และเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากสรรหาอีก 100 คน ซึ่งกลุ่ม กปปส. จะมีส่วนร่วมในการสรรหานี้ ข้อเสนอเหล่านี้ล้วนอยู่บนฐานคิดว่าตัวแทนประชาชนที่มาจากการเลือกตั้งไม่มีคุณภาพ รวมทั้งประชาชนผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งก็ไม่มีคุณภาพ เพราะตกอยู่ภายใต้วงจรของการรับอามิสสินจ้าง ผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินสิ่งของ หรือผลประโยชน์เชิงนโยบาย หรือการต่างตอบแทนซื้อสิทธิขายเสียงให้แก่การเมือง สาเหตุเกิดจากประชาชนคนไทยโดยเฉพาะในต่างจังหวัดหรือในชนบทยังเป็นพลเมืองผู้อ่อนแอ ด้อยการศึกษา มีปัญหาในการเข้าถึงการสาธารณสุข และยังมี ความยากจน หรือ **“โง่ จน เจ็บ”** มุมมองเช่นนี้เป็นมุมมองที่ **“ไม่ไว้วางใจประชาชน”** สะท้อนให้เห็นว่า **“การลดทอนความชอบธรรมของระบอบตัวแทนที่ผ่านการเลือกตั้งนั้นเท่ากับว่าเป็นการลดทอนสิทธิและเสียงของประชาชน ตลอดจนทำให้ความเสมอภาคระหว่างบุคคลในระบอบประชาธิปไตยถูกกระทบ”** อีกด้วย

ปัญหาและอุปสรรคทางด้านสถาบันและกระบวนการ

ปัญหาจากการที่ระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่สถาบันการเมืองแบบตะวันตกสถาบันแรกที่ได้รับการสถาปนาขึ้นในสังคมการเมืองไทย เพราะก่อนหน้านี้ได้มีระบบราชการสมัยใหม่ กองทัพประจำการ ระบบกฎหมายสมัยใหม่ ระบบศาล รูปแบบของการปกครองในแบบรัฐรวมศูนย์ เป็นประเด็นสำคัญที่ธีรยุทธ บุญมี ตั้งข้อสังเกตถึงจุดอ่อนของประชาธิปไตยไทย อยู่ที่ความล้มเหลวในการสร้างประชาธิปไตยให้เป็น **“สถาบันประชาธิปไตย”** ควบคู่ไปกับสถาบันหลักที่มีอยู่เดิม อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ธีรยุทธ บุญมี, 2536 ใน พิศาล มุกดาร์ศรี, 2554)

ความล้มเหลวของการสถาปนาสถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของสังคมการเมืองไทย ก่อให้เกิด **“รัฐคู่ขนาน” (parallel state)** หรือ **“รัฐเร้นลึก” (deep state)** ที่สถาบันระบบราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน มีบทบาทอำนาจอิทธิพลในการควบคุมกำกับทางการเมืองอยู่เบื้องหลัง และในสถานการณ์ที่โอกาสทางการเมือง (political opportunity) เอื้ออำนวย เช่น ในวิกฤตการณ์ทางการเมืองสมัยรัฐบาลทักษิณ รัฐบาลสมชาย และรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ก็เกิดการกำหนดยุทธศาสตร์ และใช้ยุทธวิธีในการสร้างเครือข่ายหรือเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจเดิม ได้แก่ ขนชั้นนำ ทหาร ตุลาการภิวัตน์ ระบบราชการ กลุ่มทุนดั้งเดิม และขบวนการภาคประชาชน กับขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น กลุ่มพันธมิตรฯ ใน พ.ศ. 2548 และ 2551 กลุ่ม กปปส. ใน พ.ศ. 2556 จนเป็นเงื่อนไขสอดแทรกที่สำคัญต่อความสำเร็จในการตอบสนองต่อเจตจำนงในการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. คือ การเปลี่ยนการเมือง ได้แก่ การรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 การถอดถอนนายกรัฐมนตรีใน พ.ศ. 2551 และการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

ปัญหาและอุปสรรคทางด้านวัฒนธรรมทางการเมืองไทย

มรดกหลักในเรื่องระบบไพร่ ระบบขุนนาง ระบบศักดินาหรือระบบเจ้าขุนมูลนาย มีผลทำให้ระบอบการปกครองโบราณของไทยไม่มีจินตภาพ (concepts) เกี่ยวกับเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคทางกฎหมาย พรรคการเมือง การเลือกตั้ง สภาผู้แทนราษฎรและกระบวนการนิติบัญญัติ (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2552 ใน พิศาล มุกดารัตน์, 2554) ซึ่งจินตภาพเหล่านี้คือส่วนประกอบของความเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สังคมใดที่ขาดหรือไม่มีพัฒนาการความเป็นมากย่อมประสบกับปัญหาและความยุ่งยากในการสร้างมันขึ้นมา ขณะที่ความสัมพันธ์ของประชาชนคนไทยดำเนินอยู่ภายใต้วัฒนธรรมอุปถัมภ์ค้ำจุน (patron-client relationship) ซึ่งเน้นพันธะหน้าที่ (obligation) ระหว่างผู้มีสถานะต่างกัน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่จำแนกระดับต่ำสูง (hierarchy) แบบเจ้านายกับลูกน้องหรือผู้ใหญ่กับผู้น้อย ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีพันธะต่อกันมากกว่าเน้นการใช้เสรีภาพ เคารพในสิทธิและความเสมอภาคของปัจเจกบุคคล ทั้งนี้โดยถูกกำกับจากศีลธรรม คุณธรรมทางศาสนา รวมไปถึงจารีตประเพณีต่างๆ ในระบบดังกล่าวแม้จะมีการดำรงอยู่ของกฎหมาย แต่การปกครองอย่างเคร่งครัดตามตัวบทกฎหมาย (rule of law) ย่อมไม่ใช่สิ่งสำคัญ ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้เป็นนาย (rule of man) ซึ่งมีอยู่หลายระดับ (อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2539 ใน พิศาล มุกดารัตน์, 2554)

หากจะกล่าวในเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองกันแล้ว ปัจจัยและแรงสนับสนุนที่น่าจะเป็นฐานให้กับระบอบประชาธิปไตยน่าจะเป็นชนชั้นกลาง แต่ในกรณีของประเทศไทยกลับกลายเป็นว่าชนชั้นกลางต้องการผูกพัน นิยามตัวเองในลักษณะที่แนบแน่นไปกับวัฒนธรรมของชนชั้นปกครองและชนชั้นสูง ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของการใช้อำนาจและบารมี แทนที่จะให้ความสำคัญกับแนวคิดความเป็นปัจเจกบุคคล ความเท่าเทียม เคารพในสิทธิและเสรีภาพ ทำให้ทัศนคติต่อประชาธิปไตยของชนชั้นกลางไทยนั้นดำเนินไปในลักษณะที่มีการเปลี่ยนแปลง เกิดการแกว่งไปแกว่งมาอยู่เสมอ เหมือนกับที่นักวิชาการทางประวัติศาสตร์อธิบายว่า “มีการมองรัฐบาลในอุดมคติคือรัฐบาลที่มีเมตตา แต่แทรกแซงเข้าไปในชีวิตของพลเมืองมาก ๆ ชนชั้นกลางไทยไม่รังเกียจรัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิ แต่ต้องเป็นสมบูรณาญาสิทธิที่เปี่ยมด้วยความกรุณา ซึ่งทัศนคติเช่นนี้เป็นพื้นฐานอย่างดีแก่ระบอบเผด็จการและลัทธิรัฐนิยม (statism)” หรือแม้แต่หลักการสำคัญและอุดมการณ์ที่สร้างตัวตนความเป็นชนชั้นกลางขึ้นมากลับเป็นสิ่งที่ถกเถียงในความคิดของชนชั้นกลางไทย **“ประชาธิปไตยยังถูกชนชั้นกลางใช้เป็นเครื่องมือในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองกัน แต่พันธะของชนชั้นกลางต่อประชาธิปไตยนั้นเบาบาง เพราะชาติโลกทัศน์ที่จะเป็นฐานให้แก่อุดมการณ์ประชาธิปไตยได้ เช่น ความเชื่อในเรื่องความเท่าเทียมกันของมนุษย์ ความเชื่อในเสรีภาพส่วนบุคคล ความเชื่อในระบอบการปกครองด้วยกฎหมาย”** (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2552 ใน พิศาล มุกดารัตน์, 2554) ซึ่งโลกทัศน์ในลักษณะดังกล่าวมีผลต่อนิยามความเป็นชนชั้นกลางของไทย เป็นแต่เพียงในทางเศรษฐกิจหรือวัดกันที่ตัวเลขรายได้ กล่าวในอีกนัยหนึ่งเป็นชนชั้นที่มีความก้าวหน้าในทางเศรษฐกิจแต่ล้าหลังในทางการเมือง (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2533 ใน พิศาล มุกดารัตน์, 2554)

ชนชั้นกลางซึ่งเป็นฐานมวลชนที่สำคัญและส่งผลกระทบต่ออุดมการณ์ เจตจำนง แนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ซึ่งถูกหล่อหลอมกล่อมเกล้าโดยอุดมการณ์ทางการเมืองแบบไทย ๆ นานับแต่อดีต ได้พยายามผูกพัน นิยามตัวเองในลักษณะที่แนบแน่นไปกับชนชั้นนำแนวจารีต และสะท้อนออกมาในรูปของการพึ่งพระบารมี และพระราชอำนาจ โดยมีรัฐราชการเป็นแกนกลาง แทนที่จะให้ความสำคัญกับแนวคิดความเท่า

เทียม เคารพในสิทธิและเสรีภาพซึ่งเป็นหัวใจหลักของระบอบประชาธิปไตย เช่น การเรียกร้องของกลุ่มพันธมิตรฯ ให้ทหารทำการรัฐประหารใน พ.ศ. 2549 และให้ความชื่นชมแก่ทหารที่ทำรัฐประหารว่าเป็นการรัฐประหารที่ไม่ใช้ความรุนแรง ในทางกลับกันเป็นการระงับยับยั้งการปะทะกันของมวลชนที่อาจเกิดขึ้นในวันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2549 ได้ หรือการที่กลุ่ม กปปส. สนับสนุนการทำรัฐประหารใน พ.ศ. 2557 เพื่อทำการปฏิรูปประเทศไทย นำไปสู่การสร้างระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ และเป็นการระงับยับยั้งเหตุที่มีมวลชน 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่ม กปปส. และกลุ่ม นปช. กำลังเผชิญหน้าอย่างมีความเสี่ยงในการเกิดความรุนแรงทางการเมืองได้ จึงตภาพซึ่งเป็นส่วนประกอบของความเปราะบางวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่เป็นปัญหาเช่นนี้ ส่งผลให้ชนชั้นกลางในกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. มีมุมมองต่อประชาธิปไตย รวมทั้งการเรียกร้องการเมืองที่ดี และมีนิกการเมืองที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองกันเท่านั้น ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองช่วง พ.ศ. 2548 - 2557 ขาดโลกทัศน์ที่จะเป็นฐานให้แก่อุดมการณ์ประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง

ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาประชาธิปไตยด้านแนวคิดอุดมการณ์ สถาบันและกระบวนการ รวมทั้งวัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมการเมืองไทย เป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลให้ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองช่วง พ.ศ. 2548 - 2557 โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนย้ายอำนาจจากเดิมที่ชนชั้นกลางมีบทบาทสำคัญในการเรียกร้องประชาธิปไตย นับตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึงเหตุการณ์พฤษภาคม พ.ศ.2535 มาสู่การปฏิเสธและลดทอนความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย และส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองอย่างมากมาย

การขึ้นสู่อำนาจของทักษิณรวมถึงเครือข่าย ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา นับเป็นการแสดงออกซึ่งอำนาจนาทางเลือกระดับชาติที่อิงฐานการเลือกตั้งบนหลักนโยบายประชานิยม เศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ และระบบพรรคเด่นพรรคเดียว ซึ่งผิดแผกแตกต่างอย่างสำคัญจากอุดมการณ์ราชาชาตินิยม โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ยึดถือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเครือข่ายผู้จงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ (Kasian 2006; Pasuk and Baker 2009; เกษียร 2554 ใน เกษียร, 2559)

การอ้างอิงและใช้ประโยชน์จากอุดมการณ์ชาตินิยมแบบอนุรักษนิยมเช่นนี้ เป็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวที่สำคัญของกลุ่มพันธมิตรฯ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2548 และ 2551 รวมทั้งกลุ่ม กปปส. ใน พ.ศ. 2556 ประกอบการใช้ยุทธวิธีสร้างเครือข่ายกับกลุ่มชนชั้นนำภาครัฐ และกลุ่มทุนดั้งเดิม เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนการเมืองมากกว่าที่จะส่งเสริมให้ขบวนการมวลชนเหล่านี้เป็นฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของการเมืองภาคประชาชน กล่าวคือนายกรัฐมนตรีจากการเลือกตั้ง 4 คน ได้แก่ ทักษิณ ชินวัตร สมคร สุนทรเวช สมชาย วงศ์สวัสดิ์ และยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ถูกโค่นโดยการเคลื่อนไหวสามประสานระหว่างกองทัพ ตุลาการภิวัตน์ และขบวนการมวลชนราชาชาตินิยมท่ามกลางแรงกดดันสนับสนุนของบรรดาผู้แสดงตนว่าจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ สภาพการณ์ดังกล่าวนี้จึงเป็นการเปลี่ยนย้ายฐานะตำแหน่งของเครือข่ายผู้จงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ให้ห่างออกจากประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง และขยับไกลไปทางรัฐบาลทหาร ตุลาการภิวัตน์ และรัฐประหาร

กลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. รวมทั้งขบวนการราชาชาตินิยมอื่น ๆ ทำนองเดียวกันที่มีขนาดเล็กกว่าล้วนยึดถือเป้าหมายทางการเมืองและยุทธวิธีปฏิบัติการพื้นฐานร่วมกัน โดยแก่นแท้แล้ว ขบวนการเหล่านี้มิได้เป็น

เพียงแค่ขบวนการฝ่ายค้าน (opposition movements) กล่าวคือไม่ได้เพียงแค่คัดค้านรัฐบาลที่ครองอำนาจอยู่ภายในระบบการเมืองที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน หากทว่าพวกเขาเป็น **“ขบวนการต่อต้าน” (resistance movements)** กล่าวคือมุ่งโค่นล้มไม่เพียงแต่รัฐบาล แต่มุ่งโค่นล้มระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยรวมทั้งหมดด้วย (เกษียร, 2559)

ทั้งนี้ก็เพราะระบบการปกครองประชาธิปไตยของสังคมการเมืองไทยในเวลานั้น เป็นผลผลิตจากรัฐธรรมนูญ ๒๔๖๐ ที่ให้อำนาจแก่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมีความเข้มแข็ง จึงมีความเสี่ยงต่อการตกอยู่ใต้อำนาจนาของทุนนิยมแบบประชานิยมที่อิงฐานการเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบบางอย่างของระบบการเมืองตามกลไกรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพรรคที่ถือทั้งประเทศเป็นเขตเลือกตั้งเดียวซึ่งทำให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่มีความได้เปรียบ และการเอาระบบราชการรวมศูนย์ไปขึ้นอยู่กับอำนาจรัฐบาลจากการเลือกตั้งอย่างได้ผล ตลอดจนการมีฝ่ายบริหารที่เข้มแข็งแต่การตรวจสอบไม่เข้มข้น เป็นต้น

จากฐานอุดมการณ์ทางการเมืองชาตินิยมแบบอนุรักษนิยมของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. จึงมองปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า เป็นเรื่องเร่งด่วนอย่างยิ่งที่จะต้องปรับรื้อระบบนี้เสียใหม่ ด้วยการปรับแต่งสัมพันธภาพทางอำนาจในบรรดาสถาบันที่เป็นองค์ประกอบหลักของสังคมการเมือง ในทิศทางที่เปลี่ยนย้ายอำนาจจากองค์กรที่มาจากการเลือกตั้งไปให้องค์กรที่ไม่ได้มาจากเสียงข้างมาก หรือองค์กรที่มาจากการสรรหาแต่งตั้ง ออกแบบกลไกตรวจสอบถ่วงดุลที่มีอำนาจมากขึ้น และลดอำนาจในการควบคุมระบบราชการของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งลง เป็นต้น เพื่อให้ประชาธิปไตยปลอดภัยสำหรับเครือข่ายผู้จงรักภักดีและพระราชอำนาจอีกครั้งหนึ่ง สิ่งเหล่านี้เห็นได้ประจักษ์ในข้อเรียกร้องหลักทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรฯ เช่น การเมืองใหม่ 70:30 และกลุ่ม กปปส. เช่น การปฏิรูปโดยสภาประชาชนที่มาจากการสรรหาและควบคุมกำกับโดยกลุ่ม กปปส. ภายใต้เจตจำนง “ปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง” (ผู้จัดการออนไลน์, 26 พฤษภาคม 2551; สำนักข่าวอิศรา, 2 มกราคม 2557 ใน เกษียร, 2559)

วิกฤตการณ์ทางการเมืองในสมัยรัฐบาลทักษิณ พ.ศ. 2549 รัฐบาลสมชาย พ.ศ. 2551 และรัฐบาลยิ่งลักษณ์ พ.ศ. 2556 จึงเป็น **“วิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ถูกสร้างขึ้น”** จากยุทธศาสตร์และยุทธวิธีของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. หากรัฐบาลที่จะถูกโค่นล้มเหล่านี้ เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยที่ถูกกล่าวหาว่ามีการทุจริตคอร์รัปชัน หรือใช้อำนาจรัฐไปในทางที่มีขอบ เช่น การกล่าวหาเรื่องการทุจริตในการซื้อขายหุ้นชินคอร์ปในสมัยรัฐบาลทักษิณ การกล่าวหาเรื่องการใช้อำนาจที่มีขอบในการถอดถอนนายกรัฐมนตรีในสมัยรัฐบาลสมชาย การผลักดันร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแบบครอบคลุมเหมารวมผ่านสภาผู้แทนราษฎรในสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ทั้งที่กฎหมายดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับของมหาชนและถูกคัดค้านประณามอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเปิดช่องให้ทักษิณ ชินวัตร กลับเข้าประเทศได้อย่างเสรีและปลอดความผิด จึงเป็นหน้าต่างโอกาสทางการเมืองในการเคลื่อนไหวประท้วงกฎหมายนิรโทษกรรมและนำไปสู่การขับไล่รัฐบาลยิ่งลักษณ์ และล้มล้างระบอบทักษิณโดยผ่านวาทกรรม “ปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง” นับแต่ปลาย พ.ศ. 2556

อย่างไรก็ตาม แม้การต่อต้านคอร์รัปชันจะเป็นแนวคิดทางการเมืองสมัยใหม่แต่กลับถูกผสมผสานกับอุดมการณ์ทางการเมืองชาตินิยมแบบอนุรักษนิยม จึงทำให้วิธีการบรรลุผลดังกล่าวก็ไม่ใช่ด้วยการจัดการเลือกตั้งทั่วไปขึ้นใหม่เพื่อคืนอำนาจให้ประชาชนตัดสิน แต่ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเหล่านี้กลับส่งเสริมสนับสนุน

ให้เกิดการรัฐประหาร หรือยื่นกรณขัดขวางการเลือกตั้งเพื่อปิดเสียงของผู้ลงคะแนนเลือกตั้ง แล้วปล่อยให้ชนชั้นนำกำหนดความเป็นไปของชาติแทน ด้วยความร่วมมือของเครือข่ายกลุ่มอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจเดิม ได้แก่ ชนชั้นนำ ทหาร ตุลาการภักดี ระบบราชการ กลุ่มทุนดั้งเดิม และขบวนการภาคประชาชน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสอดแทรกที่สำคัญต่อความสำเร็จในการตอบสนองต่อเจตจำนงในการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. กล่าวคือ ฉวยใช้วิกฤตมาเป็นหน้าต่างแห่งโอกาสที่หาได้ยากเพื่อทำให้สิ่งที่เป็นไปได้ในทางการเมืองกลับกลายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในทางการเมืองเสีย และสะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างอำนาจรัฐของไทยมีลักษณะเป็น **“รัฐคู่ขนาน” (parallel state)** (Paxton, 2004 ใน เออเจนี เมริโอ (เขียน) วีระ อนามศิลป์ (แปล), 2559) หรือ **“รัฐเร้นลึก” (deep state)** (Dale Scott, 2008 ใน เออเจนี เมริโอ (เขียน) วีระ อนามศิลป์ (แปล), 2559) อยู่ นั่นเอง

อำนาจของรัฐเร้นลึกได้ทำให้เกิดการยุบสภาผู้แทนราษฎร การปิดกรุงเทพฯ การขัดขวางและเพิกถอนการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 ทำให้การชุมนุมของกลุ่ม กปปส. ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ยกแก่การปราบปรามสลายการชุมนุมโดยเจ้าหน้าที่รัฐ สร้างบรรยากาศทั่วไปของสุญญากาศทางการเมือง อนาคตไทย และภาวะรัฐล้มเหลว (failed state) ในกรุงเทพมหานคร ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จนนำไปสู่การรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ความโกลาหลวุ่นวาย อนาคตไทย และภาวะรัฐล้มเหลวจากวิกฤตการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นสิ้นสุดยุติลง และความมั่นคงได้รับการฟื้นฟูกลับคืนมาภายใต้ อำนาจ **“รัฐราชการ” (state-bureaucratic polity)** ภายใต้การนำของ คสช. สะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างอำนาจรัฐของไทยที่เป็นสภาวะ **“รัฐเร้นลึก” (deep state)** ได้ส่งผลต่ออุดมการณ์ เจตจำนง ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองช่วง และเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว

นับแต่ภายหลัง พ.ศ.2535 แม้รัฐเร้นลึกสามารถใช้อำนาจผ่านเครือข่ายกลุ่มอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจเดิม ได้แก่ ชนชั้นนำ ทหาร ตุลาการภักดี ระบบราชการ กลุ่มทุนดั้งเดิม และขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น กลุ่มพันธมิตรฯ กลุ่ม กปปส. ดังเห็นได้จากการล้มรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของศาลรัฐธรรมนูญใน พ.ศ. 2551 และการขัดขวางไม่ให้มีการแก้รัฐธรรมนูญใน พ.ศ. 2555 แต่ถึงกระนั้นการพึ่งพาอำนาจตุลาการภักดีอย่างเดียวไม่เพียงพอสำหรับการรักษาอำนาจนำของรัฐเร้นลึก ยังจำเป็นต้องให้ทหารเข้ามาแทรกแซงเพื่อขจัดคู่แข่งทางการเมืองให้สิ้นซากในการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 และ 2557 ความพยายามนี้สะท้อนว่า อำนาจนำของรัฐเร้นลึกยังมิได้ถูกทำให้เป็นสถาบันที่แข็งแกร่งพอ ปรากฏการณ์ตุลาการภักดี และการเคลื่อนไหวของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเมืองไทยช่วง พ.ศ. 2548 - 2557 จึงเป็นความพยายามเมื่อเข้าตาจนที่จะทำให้รัฐเร้นลึกกลายเป็นสถาบันเพื่อปกป้องตนเองจากความท้าทายของขบวนการพัฒนาประชาธิปไตย การใช้อำนาจอย่างเข้มข้นของ คสช. หลังการรัฐประหารใน พ.ศ. 2557 และการออกแบบกลไกพิเศษใหม่ ๆ ที่ให้อำนาจแก่ระบบราชการรวมทั้งผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งในรัฐธรรมนูญ ฯ พ.ศ. 2560 พิสูจน์ให้เห็นว่าความพยายามสร้างความเป็นสถาบันของรัฐเร้นลึกยังคงดำรงอยู่จวบจนปัจจุบัน

สรุปผลการศึกษา

ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยนี้นำเสนอในลักษณะของงานวิจัยเชิงข้อเสนอ (Proposition) ประเด็นสำคัญในปรากฏการณ์ และข้อค้นพบใหม่ในสิ่งที่ศึกษาได้ เช่น ความสัมพันธ์ เงื่อนไข เหตุผลเบื้องหลัง ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การเสนอทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเมืองไทย ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า ทฤษฎีฐานรากนี้สามารถนำไปใช้ในการอธิบายทำนายปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เหมาะสมกับสังคมการเมืองไทยในอนาคต สำหรับในทางปฏิบัติหากมีทฤษฎีที่สามารถอธิบายทำนายปรากฏการณ์ของการเคลื่อนไหวทางการเมืองในสังคมการเมืองไทยได้จะส่งผลต่อการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมการเมืองไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกษียร เตชะพีระ. (2554). ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข: ที่มาและที่ไป. ใน *เมืองไทยสองเสียง? : สภาพปัญหา แนวโน้ม และทางออกวิกฤติการเมืองไทย*. (น. 1-55). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกษียร เตชะพีระ. (2559). ความขัดแย้งทางชนชั้นกับการเมืองมวลชนรอยัลลิสต์ ความย้อนแย้งของกระบวนการสร้างประชาธิปไตย กับพระราชอำนาจนำในสังคมไทย. *วารสารฟ้าเดียวกัน*, 14(2), 13-37.
- ธิติ บัวคำศรี. (2556). บทวิจารณ์หนังสือ: พวงทอง ภวัครพันธุ์ รัฐและขบวนการอนารยะสังคมไทยในกรณีปราสาทพระวิหาร. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 9(3), 167-173.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2536). แนวทางการปฏิรูปประชาธิปไตย. ใน *สังคมเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: มิ่งมิตร.
- ธงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ. (2552). กรอบแนวคิดและประวัติศาสตร์กับความเข้าใจเรื่องสถาบันทางการเมืองของไทย. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2533). *ความคิด ความรู้ และอำนาจการเมืองในการปฏิวัติสยาม 2475*. กรุงเทพฯ: สถาบันสยามศึกษา.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ และเสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2552). *ประชาธิปไตยในระยะเปลี่ยนผ่าน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เพ้นบุคส์.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2554). ประชาสังคม ความรุนแรง และการล่มสลายของประชาธิปไตย: ความสำคัญของแนวคิดเรื่องความมีอารยะและการเมืองแบบอารยะของเอ็ดเวิร์ด ชิลส์. ใน *เมืองไทยสองเสียง? : สภาพปัญหา แนวโน้ม และทางออกวิกฤติการเมืองไทย*. (น. 57-95). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2542). *ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่? การประชุมนักวิจัยโครงการพลวัตเศรษฐกิจการเมืองไทย พ.ศ. 2543: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยการสนับสนุนของ สกว. ภายใต้โครงการเมธีวิจัยอาวุโส เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2542*

- ผู้จัดการออนไลน์. (2551). สนธิประกาศจัดตั้งจระูบาร์ท-เปิดทางภาค ป.ช.ช. เข้ามามีส่วนร่วม. 26 พฤษภาคม 2551. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2558, จาก <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9550000060872>.
- พิศาล มุกดารัศมี. (2554). แนวคิดและวิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองไทย: ประชาธิปไตย. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการเมืองการปกครองไทย*. ปรับปรุงครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศาสตรินทร ดันสุน. (2558). การศึกษาการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. ด้วยแนวคิดพื้นที่สาธารณะและภาคประชาสังคม. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 2(1), 82-96.
- สำนักข่าวอิสรา. (2557). สุเทพเปิดละเอียดแผนปฏิรูปประเทศ ขจัดทุนสามานย์ครอบงำการเมือง. 2 มกราคม 2557. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2558, จาก http://www.isranews.org/isranews-news/item/26319-su_26319.html.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2552). *การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- อมรา พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (บรรณาธิการ). (2543). *ระบบอุปถัมภ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัสมา หวังกุลลา. (2553). *บทบาททางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยภายใต้ระบอบทักษิณ*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2538). *สองนคราประชาธิปไตย: แนวทางการปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ เพื่อประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- เออเจนี เมรีโอ. (2559). รัฐเร้นลึกในไทย พระราชอำนาจ และศาลรัฐธรรมนูญ (พ.ศ.2540-2558). แปลจาก Thailand's Deep State, Royal Power and Constitutional Court (1997-2015), *Journal of Contemporary Asia* 46(3), 2016, 445-466. แปลโดย วีระ อนามัยศิลป์ *วารสารฟ้าเดียวกัน*, 14(1), 13-46.
- Dale Scott, P. (2008). *The Road to 9/11, Wealth, Empire, and the Future of America*. Berkeley: University of California Press.
- Foweraker, Joe. (1995). *Theorising Social Movements*. London, boulder, Colorado: Pluto Press.
- Garner, Roberta. (1997). Fifty Years of Social Movement Theory: An Interpretation. ใน Garner, Roberta and John Tenuto. *Social Movement Theory and Research an Annotated Bibliographical Guide*. (p.2). The Angewood Cliffs, N.J.: McGill Bibliographies, The Scarecrow Press, Inc.; Pasadena California: Lanham Md & London and Salem Press.
- Paxton, R. (2004). *The Anatomy of Fascism*. New York: Random House.
- Phongpaichit, P. and Baker, C. (2009). *Thaksin*. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Tejapira, K. (2006). Toppling Thaksin. *New Left Review*, 39, 5-37.

Translated Thai References

- Boonmee, T. (1993). Democratic Reform Guidelines. In *A strong society*. Bangkok: Mingmit Press.
(In Thai)
- Buakamsri, T. (2013). Book review: The state and the Un-Civilized Thai social movement in Preah Vihear case by Pongthong Pakawapan. *Meakong River Social Journal*, 9(3), 167-173. (In Thai)
- Eawsriwong, N. and Prasertkul, S. (2009). *Democracy in Transition*. Bangkok: Openbooks Press.
(In Thai)
- Isara News. (2014). *Suthep opens up the country reform plan and eliminate the capital that dominate politics*. Retrieved May 30, 2015, From http://www.isranews.org/isranews-news/item/26319-su_26319.html. (In Thai)
- Kongkeerati, P. (2011). Civil Society, Violence, and the Fall of Democracy: The importance of civilization and civilized politics of Edward Chill. In *Thailand's dilemmas? Problems, Trends and the solution to the Thai political crisis*. (p.57-95). Bangkok: Faculty of Political Science Thammasat University. (In Thai)
- Laothammathat, A. (1995). *Two Democracies in Thailand*. Bangkok: Matichon Press. (In Thai)
- Manager Online. (2008). *Sondhi announced the demolition of vicious cycle in Thai politics*. Retrieved May 30, 2015, from <http://www.manager.co.th/Politics/ViewNews.aspx?NewsID=9550000060872>. (In Thai)
- Mektrirat, N. (1990). *Thoughts, knowledge, and political power in the Siamese Revolution of 1932*. Bangkok: Siam Studies Institute. (In Thai)
- Merieau, E. (2016). Thailand's Deep State, Royal Power and Constitutional Court (1997-2015), *Journal of Contemporary Asia*, 46(3), 2016, 445-466. Weera Anamsil translator. *Samesky Journal*, 14(1), 13 - 46. (In Thai)
- Mookdarasamee, P. (2011). Concepts and Evolution in Thai Politics: Democracy. In *Thai Politics and Government*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press. (In Thai)
- Pongpaijit, P. (1999). *Can the theory of social movement apply to Thai society?*. The Researcher Conference on Thai Political Economy Dynamics project B.E.2543: Social Movement by The Thailand Research Fund 30 August 1999. (In Thai)
- Pongsapit, A. and Kuwinpan, P. (Editor). (2000). *Nepotism*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Prasertkul, S. (2009). *Democratic People's Politics*. Bangkok: Wipasa Press. (In Thai)

- Tansoon, S. (2015). A study of the social movements of the PDRC group using the concept of public space and civil society. *Political Science Reviews Kasetsart University*, 2(1), 82-96. (In Thai)
- Tejapira, K. (2011). Democracy with the King as Head of State: Origins and Aftermath. In *Thailand's dilemmas?: Problems, Trends and the solution to the Thai political crisis*. (p.1-55). Bangkok: Faculty of Political Science Thammasat University. (In Thai)
- Tejapira, K. (2016). Class conflicts with royalist mass politics. The contradictions between the democratic process and hegemonic monarchy in Thai society. *Samesky Journal*, 14(2), 13-37. (In Thai)
- Wangkulam, A. (2010). *Political Roles of Thai Middle Classes in People's Alliance for Democracy (PAD) Under Thaksin's Regime*. Thesis for Master degree of Arts in Political Science, Chulalongkorn University). (In Thai)
- Wongchaisuwan, T. (2009). Conceptual framework and history and understanding of Thai political institutions. In *Thai History of Social and Politics*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press. (In Thai)